

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observ. in Cap. XI. circa contestationem Litis & Juramentum calumniæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

tità ejectus fuerit ab Actore; sed sufficere, ut alià quilibet ab ipso spoliatus fuerit. Licet ea non habeat locum in rebus Incorporalibus, qualia sunt Jura ad Beneficia, ad Decimas, aut similia; nihilominus, si Possessor actualis Ecclesia aut Capella, ab ipsa ejiciatur, eum esse in Casu hujus Exceptionis: eam adeò favorabilem esse, ut Invasor eà uti possit, si à possessione suà per vim ejectus fuerit; si Possessor spoliatus præ omnibus restitui debeat, id fieri, quòd cum ejus Adversario eodem modo agendum sit, quo ipse cum Spoliato egit; & quia, si Adversarii rationes audirentur circa jus ipsius ad rem, ageretur de Petitorio tùm, cum agi debet solum de Possessorio. *vid. GONZALEM in Cap. 7. de Restitut. Spoliat. ubi fusè diserit de hac Exceptione, & statuit Principia, sine quibus vix intelligi possunt ea, quæ Autor dicit in hac Regula Prima: circa quam præterea, observandum est discrimen, quod inter Civile & Criminale Judicium ponit; nempe, in Judicio Civili, Spoliatum non posse restitutionem petere, nisi cum ab Actore spoliatus fuit: posse autem in Judicio Criminale, etiam si ab alio spoliatus fuerit.*

Regula Secunda exponit effectum hujus Exceptionis, qui est restitutio Spoliati in Possessionem, & non Manuentio plena, nisi hæc proposita fuerit per Reconventionem: hujus differentie rationem annotare debuisset Autor, nempe, Reconventio est actio, cuius finis est recuperatio rei detentæ, Exceptio autem spoliationis tendit ad recuperationem amissæ possessionis.

QUÆST. V. Exceptio petita à Satisfactione.

Quod dicit Autor, Actorem teneri ad Satisfaciendum de contestandâ lite intrâ biennium, aut de restituendo duplo damni, quod inde patitur Reus, si ipse deficiat, abrogatum videtur. Quod adjicit, Actorem cavere debere de certâ Summâ Reo solvendâ, si deiciatur ab Actione, locum habet solum in quibusdam Casibus, qui varii sunt variis in Locis.

Abolvendo id, quod dicere instituerat circa Exceptiones Dilatorias, quæ præcedunt liti contestationem, indicare debuisset loca, in quibus loquitur de Exceptionibus, quæ illam sequuntur, & pertinent ad Actus Judicarios subsequentes, nempe ad probationes in genere, & in specie, nec non eas, quæ pertinent ad Contractus, vel Obligationes, & exponuntur *Lib. V. Cap. IX.* quaedam locum habent in Judiciis.

OBSERVATIONES in CAP. X. de RECONVENTIONE.

Quod Autor de Reconventionem dicit, & quod adficere debuisset, contineri potest in Definitione *Reconventionis*; hæc enim nihil aliud est, quam repetitio facta à Reo coram Judice Ordinario, vel Delegato, apud quem conventus est, pendente eadem Instantiâ, & quæ tendit ad compensationem: inde verò sequitur 1. Excommunicatum reconvenire non posse, quia non potest agere in Jure, 2. si is qui fundo quopiam v. gr. Tusculano, spoliatus fuit ab aliâ Personâ, quam alio fundo spoliaverat, ab eâ conveniatur ad restitutionem hujus fundi, potest & ipse eam reconvenire, ad repetitionem fundi Tusculani: namque agere potest, & hic compensatio locum habet, 3. Reconventio non obtinet in Judiciis apud Arbitros, quippe qui Judices, nec Ordinarii nec Delegati sint, & Jurisdictionem privatam duntaxat habeant inter Partes, cum Judices propriè dicti autoritatem publicam gerant. 4. Reconventio fieri nequit apud alium Judicem, quam eum, coram quo Reus conventus fuit. 5. Ea non habet locum apud Judicem appellationis, si omiſsa fuerit coram primo Judice, quia appellatio novam Instantiam instituit.

6. Fieri potest post liti contestationem, quia Instantiam hæc non claudit, sed potius inchoat: 7. Reconventio non habet locum in Judicio Criminale, extrâ ordinem informato, quia Judicium Criminale non vocatur Actio sed Accusatio. 8. Si Actor, qui Rescriptum Delegatorium impetravit, hoc Rescripto privetur jure Appellationis, Reconventio judicari debet Appellatione remota: nam Actoris & Rei par est conditio, & quod non licet uni, alteri quoque non licet: *Cap. 2. de mutuis petit. & Reg. 32. de Reg. Jur. in 6.* quæ locum habet in Reo perinde atque in Actore; cum nulla est ratio ex illius parte, quæ conditionem ejus meliorem faciat, quam Actoris; nulla est autem in Casu proposito; quippe æquum est, ut sicut Reo prodest Clausula, *appellatione remota*, cum secundum ipsum judicatum est, ita & ipsi noceat, cum damnatur. *Qui sentit commodum, debet sentire & incommodum.* GONZALEZ hoc Argumentum fusè exponit in *Cap. 1. de mutuis petit.* à quo hæc additiones desumpsimus, ad omissiones Autoris suppleendas. Observat, duplicem esse Reconventionis effectum 1. Jurisdictionem Judicis prorogat, cum unus tantum è Litigatoribus ipsi obnoxius est, quod operatur, modò fiat antè Judicium. 2. Unà cum petitione Actoris discutitur, modò fiat ante contestationem liti. Ex his observationibus patet, *Cap. X.* suppleere ea, quæ defunt in V. circa Actorem & Reum.

OBSERVATIONES in CAP. XI. circa CONTESTATIONEM LITIS ET JURAMENTUM CALUMNIÆ.

REGULÆ III. Autoris circa Litis contestationem, sufficientem hujus Argumenti notionem non tradunt: nam docent duntaxat, 1. Eam fieri per petitionem & responſionem in Jure, 2. Eam adeò necessariam esse, ut sine ipsa Judicium nullum sit, nisi Judex ex Officio procedat, 3. Eam fieri debere intrâ viginti dies, 4. Responſionem Rei negativam esse debere, ita ut, si Actioni meram Exceptionem opponat, non sit contestatio, multominus, si mera positio sine petitione ab Actore proposita fuerit. Plures omittit Casus, in quibus necessaria non est contestatio; nempe, cum litigatur cum Pontifice *Cap. 1. de Transact.* cum agitur de Causis Summariis, quæ conficiendæ sunt simpliciter, & de plano, sine strepitu & forma Judicii *Clem. 2. de Verbor. signific.* ubi hi Casus enumerantur. Plures ejus effectus omittit, qui sunt, prorogare Jurisdictionem Judicis; prorogare jus Actoris, & quoad hoc, Præscriptionem interrumpere; rem litigiosam facere; constituere Possessorem, in malâ fide; facere Procuratorem Dominum liti, seu prorogare ejus facultatem.

Silet omninò circa Exceptiones, quæ liti Contestationem impediunt; nempe, rem judicatam, transactionem, solutionem, & circa eas, quæ hoc effectum carent *Cap. 1. de liti Contest. in 6.* GONZALEZ & FAGNANUS in *Cap. 1. de liti contestatione* diserunt de omnibus his, & similibus rebus omiſsis ab Autore. Posterior *n. 55.* tradit Definitionem *Positionis*, qua exponitur quidquid de illâ sciendum est; nempe, positio est simplex assertio facti, ad Causam pertinentis cum Juramento, & in Scriptis proposita, ut propter responſionem ab Adversario Judicis interroganti factam, alter ab obligatione probandi liberetur. Similiter legitur Definitio Contestationis cum ejus expositione *n. 5. & seq.* ipsa est fundamentum Litis, quam inchoat Actio proposita in Jure, & Rei responſio congrua subsequens.

Omnes Regulæ & Exceptiones ab Autore collectæ circa *Juramentum Calumniæ*, comprehendere possunt in Definitione illius Juramenti, dicendo, illud fieri ad asserendum, sibi persuasam esse justitiam Causam, quam vel suo nomine quis propugnat, vel alieno, tamquam Procurator, aut Advocatus, nullamque in

ea propugnanda malam rationem adhibendam fore. Confirmatur hæc Definitio per Textus ab Autore collectos, & eos, quos GONZALEZ laudat in suo Commentario in Caput 7. de Juramento Calumniæ, ubi Juris, ut iusque Canonici ac Civilis doctrinam circa hanc rem fusè exponit.

Definitio hæc docet, 1. quatenus hoc Juramentum ab aliis discreper, quoad materiam suam; nempe 1. Lites, & finem, scilicet remedium oppressionis in liti- bus frequentis. 2. Nullum esse genus Causarum Spiritualium aut Temporalium, Civilium aut Crimina- lium, huic Juramento non obnoxium. 3. Ministros litium, Procuratorem, Advocatum, huic Juramen- to teneri, non secus ac præcipuas personas, Actorem & Reum. 4. Nullam esse circa illud Exceptionem; Collegium per Syndicum illud præstare debet; Episcopi perinde ac ceteri, quamvis diverso modo. 5. Cum finis ejus habeat locum non minus in Secunda, Tertia, & Quarta Instantiis, quam in Primâ, in singulis illud deberi. 6. Juramentum proferenda veritatis, & Juramentum abstinendi ab omni malitiâ continentur in Juramento Calumniæ; nam falsitas aut mendacium & calliditas, quæ malitiâ verbo designantur, sunt modi opprimendi.

Quæ supersunt scitu necessaria, & in Definitione non continentur, leviora sunt & consistunt 1. in Remissione Juramenti Calumniæ à Parte, quæ, cum proprio suo commodo, quod firis est hujus Juramenti, renuntiare possit, hoc Adversario indulgere potest. Ex hac potestate secuta est abrogatio hujus Juramenti multis in Regionibus. 2. In jure Judicis, exigendi Malitiâ Juramentum in quocumque Causâ statu. 3. In penis recusatæ præstationis Juramenti; nempe, quoad Actorem, privatio juris agendi; quoad Reum, privatio juris defendendi. 4. In hujus Juramenti inutilitate, quoad validitatem Processus. 5. In libertate illud differendi, donec à Judice exigatur.

OBSERVATIONES in CAP. XII. de PROBATIONIBUS.

Autor REG. I. loquens de obligatione probandi post contestationem litis, id quod in Judicium venit, sex refert Exceptiones, quæ, ipso fatente, vel falsæ sunt, vel ineptæ ad judiciorum argumentum. Quod dicit, notorietatem ab onere probandi liberare, verum non est, nisi postquam probata, & per Sententiam agnita fuit Cap. 14. Lib. 1. Exceptio Secunda, petita ex eo, quod res Judici nota sit, falsâ est, nisi hanc notitiam via Judiciaria sit adeptus, quæ, cum probationem supponat, exceptio inutilis est.

Exceptio Tertia, sumpta ex Confessione Rei, non habet locum nisi in Jure facta fuerit. Quarta petita ex dignitate personæ rem affirmantis, falsâ est, etiam quoad Pontificem; ubicumque rejicitur. CLEMENT. de Probat.

Quinta sumpta ex dubia Testis reprobatione falsitatem agnoscit.

Sexta pariter falsâ est; nam cum Judex, aut Liti- gantium alter Jusjurandum Adversario defert, illud probationis vicem obtinet; nec nisi deficientibus aliis probationibus deferri debet.

Omisit Exceptionem constantem; nempe, quod Jure Communi debetur, probatione non indiget. Hinc Episcopus, Parochus, Dominus, Magistratus, non tenentur probare Jurisdictionem sibi in suo districtu à jure tributam; sufficit, ut appareat, personas, res, & loca, esse in districtu, ut illorum autoritati subjiciantur. Autor postea discutiens, ad quem onus probandi pertineat, hanc omissionem supplet in Regula, quam circa id tradit; vel potius in Exceptione Prima, nempe, præsumptio in gratiam Affirmantis adversus Negantem, probationis onus in

Tom. I.

hunc transfert; quippè præsumptio hæc est de Jure, & indè effectum suum trahit. Regula fert, eum, qui affirmat, probationis obligationem suscipere, non verò eum, qui negat. Ratio Regula est, quòd nulla sit probatio meræ negationis, & sola affirmatio probari possit. Procul dubio de merâ negatione Autor intelligendus est, nempe ea, quæ negatur nihil affirmando. v. gr. cum dicitur non contraxi, non manumisi, non præbui assensum. Aliud est de negatione determinata ad certum locum, certum tempus, aut certam qualitatem; tali enim negatione affirmatur aliquid indirectè, & quoad circumstantias, & hæc ratione probari possunt, v. gr. si quis neget se Beneficium resignavisse Lutetia mense Septembri, affirmat, actum sibi attributum, posito quòd verus sit, factum non fuisse Parisiis, & mense Septembri; idque probare potest, ostendendo, se tunc alibi commoratum fuisse: aut lethargo fuisse oppressum, aut rationis usum aliter amisisse. Indè fit, ut quilibet Reus Exceptionem opponens, licet neget rem petitam deberi, nihilominus Exceptionem probare teneatur, quia negando aliquid affirmat, nempe, se solvisse, vel transegitse, rem judicatam fuisse, vel se præscripsisse, vel Actorem acceptum tulisse, vel actum esse nullum, aut falsum. Cap. 14. de Fide Instrum. Cap. 14. de solutione. Quædam ex his exemplis referuntur ab Autore, qui deinceps adjicit, quòd, cum præsumptio, quæ favet Affirmanti, eum à probatione liberet, si hæc præsumptio alia graviore destruat, Affirmans in obligationem probandi recidit; quod hoc exemplo illustrari potest; Mævius queritur se indebitum solvisse Titio; hic se accepisse negat, & suo mendacio destruit præsumptionem, quam ex solutione elicere poterat, ad probandum pecuniam sibi fuisse debitam, & proindè rursus oneratur obligatione probandi pecuniam sibi deberi, posito quòd hoc ipsum affirmet. Cap. 4. de Solut. extendit ad præsumptionem nullam, quod de præsumptione destructâ, per aliam, dixit: illius exemplum affert Confessionem sine Causâ expressione factam, cujus nullitatem probat ex nullitate petitionis, cujus causa expressa non fuit.

Alias deindè refert exceptiones, in quibus is, qui negat, aliquid aliud affirmat, & sic probare tenetur; illæ sumuntur. 1. A Judiciis mixtis v. gr. communi dividendo, familiæ eriscundæ, finium regundorum, in quibus Causis litigantes utramque personam Actoris & Rei sustinent. 2. Ab aliis casibus, in quibus Negans est Actor, quorum exemplum affert casum, quo uxor marito impotentiam objicit, qui se consummavisse asseverat, illa negat. Idem foret, si maritus uxorem de impotentia accusaret, ob nimiam arctitudinem absolutam, aut relativam, ad quem probatio pertineret.

Quocumque dicit in hac Regula contrahi potest ad hæc verba: Actoris probationis onus incumbit: quod si transeat ad Reum, id fit ob Capita, in quibus Reus est quoque Actor. Modus hic exprimentæ Regula brevior est, & lucidior, nec minus certus; nullus enim est casus, in quo Reus probare teneatur, nisi aliquo sensu Actor sit; nam v. gr. in quolibet casu Exceptionis peremptoriæ, petit, se manu teneri in jure per Exceptionem acquisito, & in Casibus, in quibus Actoris præsumptio favet, hic probare tenetur, personas, res & loca esse in suo districtu; posito quòd illud negetur ab Adversario, quod accidere potest, quoad Pagos in extremitate districtus constitutos.

Transiens Autor Regula Tertia ad ea, quæ in probationibus adhiberi possunt, exorditur à rumore vulgi, seu famâ, quæ probationis vim non habet, nisi aliis fulciatur adminiculis. Dicit Regula Quarta Testes & Scripta, Indicia, aliave Argumenta, vim Probationum habere; tum de præsumptione disserit circa quam 6. Regulas tradit. In X. dicit, Judicis Offi-

B b cium